

Sygn. akt II Ca 801/13 **Sygn. akt II Ca 801/13**

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 grudnia 2013r.

Sąd Okręgowy w Świdnicy, II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Grażyna Kobus

Sędziowie: SO Barbara Nowicka

SO Aleksandra Żurawska

Protokolant: Bogusława Mierzwa

po rozpoznaniu w dniu 5 grudnia 2013r. w Świdnicy

na rozprawie

sprawy z powództwa **R. K.i P. K.**

przeciwko (...) **SA w S.**

o zapłatę i rentę

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego w Kłodzku

z dnia 3 lipca 2013 r., sygn. akt I C 975/12

I. oddala apelację;

II. zasądza od strony pozwanej na rzecz powodów 1.200 zł kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt II Ca 801/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 3 lipca 2013 r. Sąd Rejonowy w pkt I zasądził od strony pozwanej (...) S.A.w S.na rzecz powódki R. K.kwoty: 50.000 zł oraz 10.330 zł tytułem skapitalizowanej renty za okres od 1 maja 2010 r. do 1 kwietnia 2012 r.; w pkt II zasądził od strony pozwanej na rzecz powódki dożywotnio rentę w wysokości 750 zł miesięcznie począwszy od 2 sierpnia 2012 r. płatną do dnia 10-go każdego kolejnego miesiąca z odsetkami ustawowymi w razie zwłoki w terminie płatności którejkolwiek z rat; w pkt III zasądził od strony pozwanej na rzecz powódki kwotę 7.084 zł tytułem zwrotu kosztów procesu; w pkt IV zasądził od strony pozwanej na rzecz małoletniego powoda P. K.kwoty: 25.000 zł i 10.560 zł tytułem skapitalizowanej renty obligatoryjnej za okres od dnia 1 maja 2010 r. do 1 maja 2012 r.; w pkt V zasądził od strony pozwanej na rzecz małoletniego powoda rentę obligatoryjną do ukończenia przez niego 24 roku życia w wysokości 600 zł miesięcznie od dnia 2 sierpnia 2012 r. płatną do dnia 10-go każdego kolejnego miesiąca z odsetkami ustawowymi w razie zwłoki w terminie płatności którejkolwiek z rat; w pkt VI zasądził od strony pozwanej na rzecz małoletniego powoda kwotę 4.555 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

M. K.- mąż powódki R. K., a ojciec powoda P. K.zmarł w dniu 28.01.2010 r., w wyniku obrażeń których doznał w wypadku z dnia 08.01.2010 r. Sprawca wypadku był ubezpieczony u strony pozwanej w (...) S.A.w S.z tytułu odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych. Powódka R. K.(lat 40) jest osobą schorowaną, od 30 lat cierpi na cukrzycę typu 1, w związku z tym od 1997 r. ma przyznaną stałą rentę z tytułu niezdolności do pracy. W wyniku tej choroby powódka ma niesprawne ręce, bardzo słaby wzrok, uszkodzony układ krążenia, grzybicę. Powódka była hospitalizowana na Oddziale (...) S.A.w 2012r., gdzie stwierdzono u niej cukrzycę typu 1 powikłana, polineuropatię cukrzycową, toksoplazmozę oka lewego, niewyczuwalne tętno na tętnicach obwodowych kończyn dolnych. Powódka w związku z tym musi przestrzegać diety cukrzycowej, dokonywać 4x dziennie badania poziomu cukru we krwi, przyjmować stale leki, przebywać stale pod kontrolą Poradni (...)oraz Poradni (...). Nadto powódka ma rozpoznaną chorobę zwyrodnieniową kręgosłupa oraz zmiany kostne stóp. Powódka odczuwa bóle nóg, rąk, gorzej widzi z roku na rok. Ze względu na przebyte choroby i zły stan zdrowia powódki zmarły mąż M. K.zajmował się codziennymi sprawami, robił zakupy, pomagał jej gotować, sprzątał, opiekował się powódką, a także wspierał psychicznie. Po śmierci męża powódka R. K.została sama z dzieckiem P. K.. Syn powódki małoletni powód - P. K.był bardzo związany emocjonalnie ze swoim ojcem. Urodził się po 10 latach małżeństwa i był upragnionym i oczekiwanym dzieckiem, w związku z tym ojciec troskliwie się nim opiekował, jeździli razem na ryby, grali w piłkę, robili zdjęcia. W chwili śmierci ojca miał 8 lat, nie mógł zrozumieć co się stało, ciągle myślał, że tato do niego wróci, był to dla niego wielki szok. Po śmierci ojca małoletni powód P. K.źle sypia, ma stany lękowe, zaczął się gorzej uczyć, korzysta z opieki psychologa, nadto by uzupełnić braki w szkole miał dodatkowe zajęcia. P. K.jest również chory cierpi na niedosłuch, przeszedł jedną operację, niewykluczone, że będzie musiał przejść następną. Powódka R. K.otrzymuje z tytułu częściowej niezdolności do pracy od 1997 r., od maja 2011 r. świadczenie wynosi 498,72 zł (netto), małoletni powód P. K.otrzymuje rentę rodzinną w wysokości 1082,92 zł (netto). Zmarły M. K., mąż powódki R. K.i ojciec powoda P. K., pracował w Kopalni (...) Sp. z o.o.i zarabiał w 2009 r. średnio 2.070 zł. Ponadto M. K.był człowiekiem pracowitym, miał możliwość pracy w soboty i w godzinach nadliczbowych i zawsze z tego korzystał, a także wykonywał na zlecenie znajomych prace murarskie, starał się by rodzinie niczego nie brakowało. Po śmierci męża powódka musiała z uwagi na swój stan zdrowia korzystać z pomocy osób trzecich przy cięższych pracach domowych - palenie w piecu, noszenie węgla i drzewa. Powódce R. K.pozwana przyznała 25.000 złotych tytułem odszkodowania, 30.000 złotych tytułem zadośćuczynienia i 160 złotych renty miesięcznie. Małoletniemu powodowi P. K.przyznano 30.000 złotych tytułem zadośćuczynienia i 160 złotych renty. Pozwana uznała, że są to świadczenia adekwatne do okoliczności faktycznych sprawy. Powódka R. K.z uwagi na swoją chorobę stale przyjmuje leki, 4 x dziennie bada poziom glukozy we krwi stosownymi paskami, musi stosować odpowiednią dietę. Powódka zakupiła granitowy pomnik na grób męża.

Rozważając tak ustalony stan faktyczny, Sąd Rejonowy stanął na stanowisku, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie. W ocenie Sądu, spór powstał na tle wysokości zadośćuczynienia należnego powodowi, renty oraz wysokości odszkodowania dla powódki R. K.i wysokości zadośćuczynienia i renty dla małoletniego P. K.. Powódka R. K.od prawie 30 lat choruje na cukrzycę typu 1, przez całe lata chorowania mąż ją wspierał, dodawał otuchy, wspierał psychicznie i finansowo, był gwarancją na spokojne i bezpieczne życie w przyszłości. Śmierć męża była dla powódki wielką tragedią, z którą nie może się uporać do tej pory. Mąż był jedyną osobą, z którą spędziła dużą część swego życia. Powódka jest osobą młodą, mimo to z uwagi na to, iż jest bardzo schorowana ma niewielkie perspektywy ułożenia sobie życia osobistego. Również życie małoletniego P. K.uległo diametralnej zmianie po śmierci ojca. W chwili śmierci ojca powód miał 8 lat, nie mógł zrozumieć, że tato do niego nie wróci, to traumatyczne przeżycie wpływa na proces dojrzewania powoda, po wypadku miał duże trudności w skoncentrowaniu uwagi, zaczął mieć problemy z nauką, ciągle ma stany lękowe, źle sypia. P. K.z ojcem łączyły silne więzi, spędzali razem dużo czasu, jeździli na ryby, robili wspólnie zdjęcia, grali w piłkę, ojciec był jego przyjacielem i wzorcem. Zdaniem Sądu pozwana nie uwzględniła całokształtu okoliczności faktycznych, mających znaczenie dla ustalenia krzywdy powodów, co skutkowało zbyt niską kwotą zadośćuczynienia dla powodów R. K.i małoletniego P. K.. Sąd zważył, iż zadośćuczynienie przewidziane w art. 446 § 4 k.c. jest odzwierciedleniem w formie pieniężnej krzywdy, która nie zależy od statusu materialnego pokrzywdzonego. Jedynie rozmiar zadośćuczynienia może być odnoszony do stopy życiowej społeczeństwa, które pośrednio może rzutować na jego umiarkowany wymiar i to w zasadzie bez względu na status społeczny i materialny pokrzywdzonego.

Przesłanka „przeciętnej stopy życiowej” ma charakter uzupełniający i ogranicza wysokość zadośćuczynienia tak, by jego przyznanie nie prowadziło do wzbogacenia osoby uprawnionej, nie może jednak pozbawić zadośćuczynienia jego zasadniczej funkcji kompensacyjnej i eliminować innych czynników kształtujących jego rozmiar. Mając na względzie przytoczone wyżej okoliczności Sąd Rejonowy uznał, że adekwatnym zadośćuczynieniem kompensującym krzywdę powodów R. K. i jej syna P. K. będzie zadośćuczynienie po 55.000 złotych. Skoro powodowie otrzymali od strony pozwanej kwoty po 30.000 złotych, Sąd zasądził na ich rzecz dalsze zadośćuczynienie w wysokości po 25.000 złotych. Powódka R. K. domagała się również odszkodowania, podnosząc, że na skutek śmierci męża nastąpiło znaczne pogorszenie sytuacji życiowej. Zgromadzony materiał dowodowy, w szczególności zeznania świadka M. C. i powódki R. K., które to zeznania są spójne, logiczne i konsekwentne, w ocenie Sądu, pozwalają stwierdzić, że istotnie sytuacja życiowa powódki znacznie się pogorszyła w sferze materialnych warunków życiowych, w tym spowodowała utratę realnej możliwości stabilizacji lub polepszenia. Powódka od 1997 r. ma przyznaną rentę z tytułu niezdolności do pracy wskutek cukrzycy. Choroba ta powoduje brak odporności całego organizmu, zwiększając ilość zachorowań. Powódka cierpi na chorobę układu krążenia, polineuropatię cukrzycową, toksoplazmozę oka lewego. Wszystkie te schorzenia wymagają stałego, systematycznego leczenia i dużych wydatków na lekarstwa i odpowiedniej diety. Powódka ma ograniczoną sprawność motoryczną i czuciową. Mąż wykonywał w związku z tym większość czynności sprzątał, pomagał gotować, robił zakupy, obecnie powódka korzysta z pomocy osób trzecich w przynoszeniu węgla, drzewa i paleniu w piecu. W kontekście powyższego Sąd stwierdził, że standard życia powódki uległ znacznemu pogorszeniu. Z tych względów, mając na uwadze wypłacone powódce odszkodowanie w kwocie 25.000 złotych Sąd uznał, że roszczenie powódki o zapłatę dodatkowej kwoty 25.000 złotych jest zasadne i stanowić będzie stosowne odszkodowanie z tytułu znacznego pogorszenia jej sytuacji życiowej. Nadto, Sąd Rejonowy zwrócił przy tym uwagę, że przepis art. 444 § 3 k.c. nie stanowi o pogorszeniu sytuacji tylko finansowej, lecz życiowej. W przeciwieństwie do utraty środków utrzymania, pogorszenie sytuacji życiowej, o którym mowa w art. 446 § 3 k.c. ma sens szerszy, są to szeroko pojęte szkody majątkowe, często nieuchwytnie lub trudne do obliczenia, prowadzące do znacznego pogorszenia sytuacji życiowej osoby najbliższej. Niewątpliwie zdaniem Sądu jest, to że zarówno powódka R. K. jak i małoletni P. K. uprawnieni są do renty obligacyjnej. Uprawnienie do otrzymania tzw. renty obligacyjnej określone w art. 446 § 2 k.c. wynika z ciążącego na zmarłym ustawowego obowiązku alimentacyjnego. W przypadku powódki podstawę tego obowiązku stanowi przepis art. 27 zd. 1 k. r. i o., zgodnie z którym, oboje małżonkowie obowiązani są, każdy według swoich sił oraz swoich możliwości zarobkowych i majątkowych, przyczynić się do zaspokojenia potrzeb rodziny, którą przez swój związek założyli. Mając na uwadze zgromadzony materiał dowodowy, w postaci zestawienia zarobków zmarłego M. K. oraz decyzji ZUS, Sąd ustalił, że średnie zarobki męża powódki wynosiły 2.400 złotych, zaś powódka otrzymuje rentę z tytułu niezdolności do pracy w wysokości 498,72 złotych netto. Wobec powyższego renta winna stanowić równowartość 750 złotych. Strona pozwana zupełnie nie uwzględniła przesłanki renty obligacyjnej dotyczącej potrzeb powódki. Przede wszystkim zwrócono uwagę, że opłaty stałe - niezależnie od liczby osób pozostających w gospodarstwie domowym - kształtują się na tym samym poziomie. Zatem powódka ponosi koszty związane z mieszkaniem, stałe opłaty przesyłu energii elektrycznej, koszty ogrzewania mieszkania w takiej samej wysokości mieszkając sama, jak gdy mieszkała z mężem. W ocenie Sądu, strona pozwana nie wzięła również pod uwagę potrzeb powódki, związanych z posiadaniem środków pieniężnych na zakup leków i leczenie, które obciążają jej budżet comiesięcznie. Nie może być mowy o tym, że o wysokości renty decydują działania matematyczne polegające na zsumowaniu renty powódki i dochodów męża, podzieleniu tej sumy na trzy osoby (w tym małoletniego P. K.), celem ustalenia wielkości dochodu przypadającego na jednego członka rodziny. Powódka otrzymuje obecnie rentę stałą z tytułu niezdolności do pracy w wysokości 498,72 złotych (netto). Wraz z mężem mieli wspólnie dochód ok. 2.900 złotych. Odliczając koszty żywienia i odzieży męża około 700 złotych, można uznać, iż środki pozostające utrzymanie powódki, syna i domu wyniosły 2.200 złotych, odliczając otrzymaną przez powódkę rentę, zasadnym było zasądzenie renty po 750 złotych miesięcznie płatną do 10-go każdego miesiąca od 2 sierpnia 2012 r. z odsetkami ustawowymi w razie uchybienia terminu płatności. Na tej samej zasadzie zasądzono na rzecz powódki kwotę 10.330 złotych tytułem skapitalizowanej renty za okres od 1 maja 2010 r. do 1 kwietnia 2012 r. Również roszczenie małoletniego P. K. o rentę jest zostało przez Sąd uznane za uzasadnione. Zmarły ojciec powoda był zobowiązany do jego alimentacji na podstawie art. 128 k.r.i.o. Sąd Rejonowy przywołał w tym miejscu wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna sygn. II CK 360/2003 - „Celem renty odszkodowawczej o jakiej mowa w art. 446 § 2 k.c. jest naprawienie szkody polegającej na tym, że uprawniony do alimentów nie może ich uzyskać

wobec śmierci zobowiązanego. Osoba odpowiedzialna za szkodę powinna zapłacić odszkodowanie odpowiadające kwocie, jaką zobowiązany alimentował uprawnionego". Małoletni powód uczęszcza do szkoły podstawowej. Strona pozwana przyznała małoletniemu powodowi rentę w kwocie 160 złotych, co - zdaniem Sądu - było za niską kwotą z uwagi na uzasadnione potrzeby małoletniego, kwota 600 złotych miesięcznie odpowiada uzasadnionym potrzebom małoletniego powoda, jest niezbędna dla jego utrzymania i zapewnienia mu życia na poziomie jaki zapewniłby mu zmarły ojciec M. K.. P. K. uczęszcza do szkoły podstawowej, gdzie zakup książek rośnie w każdym roku szkolnym i obecnie kształtuje się na poziomie 300 złotych rocznie. Przy ustaleniu wysokości renty dla małoletniego dziecka, Sąd nie mógł pominąć ogólnej sytuacji rodziny, liczby jej członków i powszechnie przyznawanej zasady równej stopy życiowej wszystkich członków rodziny. Renta na rzecz dziecka w związku ze śmiercią jednego z rodziców powinna być zasądzona do czasu uzyskania przez niego zdolności do pracy zarobkowej (aż do ukończenia studiów, jeśli zostały podjęte bezpośrednio po ukończeniu szkoły średniej) niezależnie od tego, czy drugie z rodziców jest w stanie je utrzymać. Mając powyższe na uwadze Sąd zasądził na rzecz małoletniego P. K. kwotę 10.560 złotych tytułem skapitalizowanej renty obligatoryjnej od 1 maja 2010 r. do 1 maja 2012 r. oraz rentę po 600 złotych miesięcznie płatną do 10-go każdego miesiąca z odsetkami w razie uchybienia terminu płatności.

W apelacji od powyższego wyroku, strona pozwana zaskarżyła go w części, tj., co do pkt II - zasądzającego ponad kwotę 500 zł; pkt IV tiret drugie - w kwocie zasądzającej ponad 3.360 zł (przyjmując wysokość renty 300 zł m-ce x 24 m-ce = 7.200 zł - wypłacone 24 m-ce x 160zł = 3.840 zł, co daje 3.360 zł); w pkt V w części zasądzającej ponad kwotę 300 zł, zarzucając mu:

1. naruszenie przepisu prawa procesowego, tj. art. 233 kpc, poprzez przekroczenie granicy swobodnej oceny dowodów poprzez pominięcie w ustalaniu wysokości renty dla P. K. uzyskiwanej przez niego renty rodzinnej z ZUS w wysokości 1082,92 zł,
2. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 27 zd. i kro poprzez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie,
3. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 446 § 2 Kodeksu cywilnego, poprzez błędną jego wykładnię i ustalenie na tej podstawie wysokości renty dla powodów,
4. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 135 § 1 kro poprzez jego niezastosowanie.

Mając na uwadze powyższe zarzuty, strona pozwana wniosła o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku w pkt II, poprzez zasądzenie od strony pozwanej na rzecz na rzecz powódki renty w wysokości 500 zł miesięcznie,
2. zmianę zaskarżonego wyroku w pkt IV tiret drugie, poprzez zasądzenie od strony pozwanej na rzecz strony powodowej kwoty 3.360zł tytułem renty skapitalizowanej,
3. zmianę zaskarżonego wyroku w pkt V, poprzez zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powoda renty w wysokości 300 zł miesięcznie do ukończenia przez niego 24 roku życia.

Sąd Okręgowy zważył:

Apelacja nie jest zasadna.

Sąd I instancji poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne, korespondujące z przeprowadzonymi w toku postępowania dowodami. Stąd też ustalenia te Sąd Okręgowy przyjął za własne, czyniąc je podstawą orzekania w postępowaniu apelacyjnym. Również argumentacja jurydyczna, która legła u podstaw rozstrzygnięcia została przeprowadzona należycie i w zgodzie z obowiązującym prawem.

Odnosząc się zaś do samej apelacji, należy stwierdzić, że zarzuty w niej podniesione nie są trafne. Zdaniem Sądu Okręgowego, Sąd Rejonowy oceniając dowody zgromadzone w niniejszej sprawie uczynił to zgodnie z zasadą wynikającą z art. 233 § 1 kpc. Dokonując ustalenia stanu faktycznego, Sąd uwzględnił fakt, iż powód P. K. otrzymuje z ZUS-u rentę rodzinną w wysokości 1.082,92 zł miesięcznie. Ponadto Sąd ustalił, że zmarły M. K. był człowiekiem pracowitym, miał możliwość pracy w soboty i w godzinach nadliczbowych i zawsze z tego korzystał, wykonywał także na zlecenie znajomych prace murarskie i starał się by rodzinie, a zwłaszcza długo wyczekiwanemu, jednemu dziecku niczego nie brakowało. Należy również pamiętać, że w chwili śmierci M. K. był człowiekiem w pełni sił / miał 39 lat /, był też zdrowy, a więc w takich okolicznościach Sąd Rejonowy zasadnie przyjął, że renta na rzecz małoletniego powoda w wysokości po 600 zł jest zasadna. Nawet bowiem przy uwzględnieniu, że otrzymuje już on rentę z ZUS-u w wysokości ok. 1.000 zł, to biorąc pod uwagę dochody z tytułu stałej pracy i dodatkowe dochody jakie zapewne uzyskiwał za życia M. K., należało przyjąć, iż jego możliwości zarobkowe pozwalały nałożenie na rzecz syna kwoty ok. 1.600 zł miesięcznie.

W ocenie Sądu Okręgowego chybiony jest również zarzut apelacji dotyczący naruszenia przez Sąd I instancji przepisu art. 27 krio. Zdaniem skarżącego obowiązek, o którym mowa w art. 27 krio nie jest bowiem obowiązkiem alimentacyjnym, a zatem współmałżonek uprawniony do świadczeń z tegoż przepisu nie mieści się w kręgu podmiotów wskazanych w art. 446 § 2 kc. Z takim rozumowaniem jednak w żaden sposób zgodzić się nie można. Choć bowiem obowiązek wynikający z art. 27 krio ma szerszą treść od zwykłego obowiązku alimentacyjnego, to jednak różnice między nimi mają raczej charakter ilościowy, a nie jakościowy, stąd też powszechnie przyjmuje się, że jednak obowiązek, o którym mowa w art. 27 krio nie zatracą charakteru alimentacyjnego, a roszczenia wynikające z tegoż przepisu korzystają ze wszystkich przywilejów, jakie obowiązujące przepisy przewidują dla roszczeń alimentacyjnych w ścisłym tego słowa znaczeniu. Ponadto skarżący formułując wskazany wyżej zarzut rzeczywiście popadł w pewną sprzeczność, z jednej bowiem strony zarzucił powódce brak legitymacji czynnej w zakresie żądania renty, a jednocześnie w zasadzie pogodził się z przyznaniem na jej rzecz świadczenia rentowego w wysokości po 500 zł miesięcznie.

Ze względów opisanych już powyżej nie można także przyjąć, by w niniejszej sprawie Sąd orzekający dopuścił się obrazy przepisów art. 446 § 1 kc i art. 135 § 1 krio. Przyznana renta odpowiada bowiem potrzebom i standardowi życia, jakie istniały w rodzinie powodów przed śmiercią ich męża i ojca. Biorąc zaś pod uwagę wszystkie możliwości zarobkowe M. K., nietrafny jest zarzut, iż renty zasądzone w zaskarżanym wyroku przekraczały wysokość rzeczywistych świadczeń czynionych przez M. K. na rzecz rodziny.

Z tych też względów apelacja strony pozwanej jako nieuzasadniona podlegała oddaleniu- art. 385 kpc.

Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego wydano w oparciu o przepis art. 98 § 1 kpc w zw. z art. 391 § 1 kpc.